STO/Tepa/Jaakko Yrjö-Koskinen

21.11.2016

KANSALLISELLE SYÖPÄKESKUKSELLE, BIOPANKEILLE JA GENOMIKESKUKSELLE MYÖNNETTÄVÄ RAHOITUS JA SEN KÄYTTÖSUUNNITELMAT

Asia: HE 134/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017

Eduskunnan kunta- ja terveysjaosto on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa kansalliselle syöpäkeskukselle, biopankeille ja genomikeskukselle myönnettävästä rahoituksesta ja sen käyttösuunnitelmista.

Vuosien 2017–2020 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä hallitus päätti perustaa Suomeen genomikeskuksen, jolla on kytkentä hallituksen työllisyyttä ja kilpailukykyä koskevaan kärkihankkeeseen. Tavoitteena on Suomen kehittyminen edelläkävijämaaksi ja kansainvälisesti halutuksi yhteistyökumppaniksi genomitietoa hyödyntävälle terveydenhuollolle, huippututkimukselle ja globaalille liiketoiminnalle. Koska genomitietoa hyödyntävä tutkimus tapahtuu pitkälti biopankkitoiminnan puitteissa, tehostetaan samalla myös julkisten biopankkien toimintoja ja varmistetaan tehokas yhteistyö genomikeskuksen kanssa. Lisäksi perustetaan kansallinen syöpäkeskus.

Hallitus on esittänyt eduskunnalle, että valtion talousarviossa näihin perustamiskustannuksiin kohdennettaisiin yhteensä 17 milj. euroa vuosina 2017–2020. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa toimenpiteiden valmistelusta ja toimeenpanosta yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja muiden toimijoiden (sairaanhoitopiirit, korkeakoulut, asiantuntijalaitokset) kanssa.

Edellä mainitut investoinnit sisältyvät terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategian tiekartan päivitykseen. Vuonna 2014 julkistettu terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategia valmisteltiin yhteistyössä kolmen ministeriön (TEM, STM, OKM), tutkimus- ja innovaatiorahoittajien (Tekes, Suomen Akatemia) sekä terveysalan toimijoiden kesken. Strategia tähtää kilpailukykyisen toimintaympäristön luomiseen ja alan talouskasvun edistämiseen. Toiminnan tulokset hyödyttävät suoraan myös suomalaisen terveydenhoitojärjestelmän asiakkaita.

Ihmisen koko perimästä eli genomista saatavalla tiedolla on tulevaisuudessa tärkeä asema sairauksien todentamisessa, hoidossa ja ehkäisyssä. Tieto perimän vaikutuksista terveyteen lisääntyy nopeasti, minkä myötävaikutuksesta yksilöllistetty lääketiede valtaa alaa. Yksilöllistetyssä lääketieteessä perintötekijöitä ja muita biologisia merkkiaineita koskevaa tietoa käytetään sairauksien ehkäisyn ja hoidon yksilölliseen suunnitteluun.

Terveysteknologiasta on viime vuosina tullut kansallisesti merkittävä korkean teknologian vientitoimiala ja työllistäjä. Suomella katsotaan olevan erityisen hyvä asema ns. yksilöllistetyn lääketieteen tutkimuksen kärkimaana. Genomitietoa hyödyntävän tutkimuksen ja tuotekehityksen tuloksena syntyy liiketoimintaa kuten maailmalle myytäviä lääkkeitä ja lääketieteellisiä sovelluksia. Suomella on todella hyvät mahdollisuudet houkutella näihin tarkoituksiin kansainvälisiä investointeja. Suomen poikkeuksellisen asutushistorian johdosta väestön geneettinen rakenne antaa aivan erityisiä mahdollisuuksia selvittää genomi- ja terveystietoja yhdistämällä perimän muutosten vaikutuksia

Meritullinkatu 8, Helsinki
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.stm.fi
Puhelin 0295 16001
Telekopio 09 6980 709
e-mail: kirjaamo@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi

terveyteen. Sen ansiosta myös lääkevaikutuksen kohdegeenejä voidaan tunnistaa tavalla, joka on muualla vaikeampaa.

Vahva kansallisen tason koordinaatio ja yhteiset toimijat ovat edellytys terveydenhuollon ainutlaatuisten ja pitkän ajan kuluessa kerrytettyjen tietovarantojen, biopankkien näytevarantojen ja genomitiedon täysimittaiselle hyödyntämiselle. Kesäkuussa julkistettuun terveysalan kasvustrategian tiekarttaan sisältyy henkilökohtaisten terveystietojen ja potilasasiakirjojen sujuvan yhteiskäytön mahdollistaminen tutkimustarkoituksiin. Tämän tavoitteen toteutumista tukevat mm. Sote-tieto hyötykäyttöön -strategia (STM 2015) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedon toissijaista käyttöä koskevan lainsäädännön uudistaminen. Sitran koordinoimassa Isaacus-hankkeessa ollaan luomassa ns. palveluoperaattoria yhdistämään eri tietolähteistä saatavaa terveys- ja hyvinvointidataa ja palvelemaan tiedon tarvitsijoita yhden luukun periaatteella.

Genomikeskuksen perustaminen ja rahoitus

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä (STM098:00/2014) on laatinut ehdotuksen kansalliseksi genomistrategiaksi. Strategiassa esitetään keskeiset toimenpiteet, joilla valmistaudutaan genomitiedon tehokkaaseen hyödyntämiseen terveydenhuollossa, terveyttä ja hyvinvointia edistävässä päätöksenteossa ja tutkimus- ja tuotekehitystoiminnassa.

Tavoitteeseen pääseminen edellyttää genomikeskuksen perustamista vastaamaan kansallisten genomitietokantojen kehittämisestä ja mahdollistamaan niiden tehokas hyödyntäminen potilaiden hoidossa, tieteellisessä tutkimuksessa sekä innovaatiotoiminnassa. Genomikeskuksen tehtävät ja suhde biopankkeihin tarkentuvat jatkotyössä. Perustettava genomikeskus olisi kansallinen, mahdollisesti sosiaali- ja terveysministeriön alainen julkinen toimija. Genomikeskuksen perustamisesta on tarkoitus säätää lailla.

Kansallisen genomikeskuksen perustamiseen arvioidaan tarvittavan 3,3 milj. euroa vuonna 2017, 3,5 milj. euroa vuonna 2018 ja 1,2 milj. euroa vuonna 2019. Rahoituksella luodaan genomikeskuksen kokonaisarkkitehtuuri ja kansalliset genomitietokannat. Määrärahalla rahoitetaan myös perustamisvaiheen asiantuntija- ja tekninen henkilöstö. Toiminnan vakiinnuttua genomikeskuksen kustannukset voidaan suurelta osin kattaa maksullisen palvelutoiminnan ja ulkoisen rahoituksen kautta.

Kansallisen syöpäkeskuksen perustaminen ja rahoitus

Kansallisen syöpäkeskuksen perustaminen on keskeinen toimi pyrittäessä genomitiedon hyödyntämiseen korkeatasoisessa syövän hoidossa, syöpätutkimuksessa ja lääkekehityksessä. Kansallinen syöpäkeskus tulee muodostumaan viidestä alueellisesta syöpäkeskuksesta, jotka yliopistot ja yliopistolliset sairaanhoitopiirit perustavat yhdessä, sekä niiden toimintaa koordinoivasta kansallisesta koordinaatiokeskuksesta. Alueelliset syöpäkeskukset perustetaan nykyisten yliopistollisten sairaaloiden yhteyteen ja kansallinen koordinaatiokeskus Helsinkiin sijoitettavan alueellisen syöpäkeskuksen yhteyteen.

Syöpäkeskuksen tehtävänä on koordinoida kansallisesti syövän diagnostiikkaa, hoitoa, kuntoutusta, ehkäisyä ja tutkimusta sekä opetusta ja koulutusta. Voimavarojen käyttöä tehostetaan jakamalla joidenkin syöpien osalta koordinaatiovastuuta alueellisille keskuksille.

Koordinaatiokeskus koordinoi kansallisten hoitosuositusten laadintaa ja tiheää päivittämistä sekä mittaa hoitojen vaikuttavuutta. Kansallisen syöpäkeskuksen huomattava lisäarvo tulee erityistason hoidon ja osaamisen keskittämisestä, potilaiden yhdenvertaisen hoitoon pääsyn turvaamisesta, hallitusta uusien täsmähoitojen käyttöönotosta sekä hoitokustannusten nopean kasvun hillitsemisestä.

Kansallisen syöpäkeskuksen keskeisinä tavoitteina on edistää korkeatasoiseen tieteelliseen tutkimukseen perustuvien diagnostisten menetelmien ja syöpähoitojen kehittämistä koordinoidusti sekä vahvistaa tutkimusyhteistyötä kansainvälisten tutkimuslaitosten ja alan yritysten kanssa. Tutkimuksellisten tavoitteiden toteutumista arvioimaan perustetaan määräajoin valittava tieteellinen neuvottelukunta.

Kansallisen syöpäkeskuksen perustamiseen arvioidaan tarvittavan yhteensä 3,0 milj. euroa, josta 1,5 milj. euroa vuodelle 2017 ja 1,5 milj. euroa vuodelle 2018. Rahoitus on tarkoitettu pääasiassa kansallisen ja alueellisten syöpäkeskusten perustamiseen, toimintojen yhtenäistämiseen ja käynnistettyjen pilottiprojektien laajentamiseen koko maata koskeviksi. Perustamisvaiheen jälkeen kansallisen syöpäkeskuksen kliinisen toiminnan rahoitus olisi pääsääntöisesti kapitaatioperusteinen. Syöpäkeskuksella voisi olla myös omaa ansaintaa.

Julkisten biopankkien toimintojen tehostaminen

STM tilasi keväällä selvitystyön vaihtoehtoisista tavoista yhtenäistää biopankkien toimintoja. Selvitysryhmä luovutti loppuraporttinsa kesällä, ja lausuntokierros raportista päättyi lokakuussa. Selvitysryhmä esitti neljä vaihtoehtoista mallia. Ehdotuksiin sisältyy suositus yhteisen palveluntuottajan perustamisesta. Biopankit ovat sittemmin selvitelleet mahdollisuuksia tiivistää yhteistyötä selvitysryhmän ehdotusten mukaisesti.

Julkisten biopankkien toimintojen yhtenäistämiseen ja yhteisen palveluntuottajan perustamiseen arvioidaan tarvittavan 1 milj. euroa vuonna 2017, 1,7 milj. euroa vuonna 2018 ja 0,3 milj. euroa vuonna 2019. Rahoitus käytetään asiantuntijoiden palkkaamiseen, erillisselvityksiin ja tietohallinnon ratkaisuihin.

Hankesuunnitelman laatiminen ja projektiryhmän perustaminen

STM on neuvotellut toimeksiantosopimuksen vuoteen 2017 painottuvan hankesuunnitelman laatimisesta genomikeskuksen ja kansallisen syöpäkeskuksen perustamista sekä biopankkien toimintojen yhtenäistämistä koskevalle hankkeelle. Hankesuunnitelmalla ohjataan genomitiedon hyödyntämiseen liittyvän kokonaisuuden toimeenpanoa ja mahdollistetaan tarkoitukseen kohdennettujen määrärahojen tehokas ja tarkoituksenmukainen käyttö. Keväällä 2017 perustetaan projektiryhmä ohjaamaan kokonaisuuden toimeenpanoa.